

ÖZ

Yazar : Mehmet YALÇINKAYA
Üniversite : Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : Türkoloji
Bilim Dalı : Dil
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : 79 sayfa
Mezuniyet Tarihi : Nisan 2010
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Burul SAGINBAYEVA

KIRGIZ TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BİR HAREKETİ KARŞILAYAN BİRLEŞİK FİLLER

Bu çalışmada isim + yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde yapısal farklılıkları ile ele alındı. Çalışmanın amacı, Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde isim + yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiilleri köken, ses, şekil ve anlam bilgisi açısından farklılıklarını, oluşum şekillerini inceleyerek, aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Çalışmanın birinci bölümünde “fiil” , “yardımcı fiil” , “birleşik fiil” kavramları üzerinde durularak, yardımcı fiillerin tarihî gelişimi çeşitli makaleler ve bilimsel çalışmalar ışığında yansıtılmaya çalışıldı. Devamında Kırgızca ve Türkçedeki birleşik fiillerin yapısal özellikleri Kırgız ve Türk gramercilerinin görüşleri doğrultusunda açıklanmaya çalışıldı. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiillerin Kırgız Türkçesinde çokça kullanılan örnekleri çeşitli dilbilgisi kitaplarından derlenmeye çalışıldı. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiillerin Türkiye Türkçesindeki örneklerinin listesi verildi. Kırgızcada olduğu gibi köken bilim çalışması ile sözlüklerden faydalanılarak yapıda kullanılan sözcüklerin kökenleri tespit edilmeye çalışıldı. Çalışmanın dördüncü bölümünde Kırgızca ve Türkçe isim + yardımcı fiillerle kurulan bazı birleşik fiillerin yapısal özellikleri, ses, şekil bilgisi açısından karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar sonuç bölümünde yansıtılmaya çalışıldı.

Anahtar Sözcükler: Yardımcı Fiiller, Birleşik Fiiller, Tataal Etişter, Kırgız Türkçesi.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган : Мехмет ЯЛЧЫНКАЯ
Университет : Кыргыз-Түрк Манас университети
Негизги багыты : Түркология багыты
Багыты : Тил
Иштин сыпаты : Диссертация
Беттердин саны : 79 бет
Бүтүрү датасы : Апрель, 2010
Илимий жетекчиси: Доц.докт. Бурул САГЫНБАЕВА

Кыргыз жана түрк тилдериндеги атооч түгөйлүү татаал этиштер

Бул иликтөөдө атооч + жардамчы этиш формасында жасалган таатаал этиштер кыргыз жана түрк тилдеринде структуралык айырмачылыктары менен бирге колго алынды. Иштин максаты – кыргыз жана түрк тилдериндеги атооч + жардамчы этиш формасында жасалган таатаал этиштердин этимологиялык, фонетикалык, морфологиялык жана семантикалык жактан айырмачылыктарын, жасалыш формаларын анализдеп, алардын окшоштуктарын жана айырмачылыктарын аныктоо. Изилдөөнүн биринчи бөлүмүндө «этиш», «жардамчы этиш», «татаал этиш» түшүнүктөрүнө токтолуп, жардамчы этиштердин тарыхый өнүгүшүн ар кандай макалалар жана илимий изилдөөлөргө таянып чагылдырууга аракет кылдык. Андан соң атооч + жардамчы этиш формасында жасалган таатаал этиштердин структуралык өзгөчөлүктөрүн кыргыз жана түрк грамматисттердин көз караштарынын негизинде түшүндүрүүгө аракет кылдык. Изилдөөбүздүн экинчи бөлүмүндө болсо атооч түгөйлүү татаал этиштердин кыргыз тилинде колдонулган көптөгөн мисалдарын ар кандай грамматика китептеринен жыйноого аракет кылдык. Иликтөөнүн үчүнчү бөлүмүндө болсо атооч түгөйлүү татаал этиштердин түрк тилиндеги мисалдарынын тизмеси берилди. Кыргыз тилиндеги сыяктуу эле этимологиялык изилдөөлөр менен бирге сөздүктөрдү пайдалануу менен колдонулган сөздөрдүн этимологиясын аныктоого аракет кылдык. Изилдөөнүн төртүнчү бөлүмүндө кыргызча жана түркчө атооч + жардамчы этиш формасында жасалган кээ бир татаал этиштердин структуралык өзгөчөлүктөрүн, фонетикалык, морфологиялык жактан салыштырып, окшоштук жана айырмачылыктарын корутунду бөлүмүндө берүүгө аракет кылдык.

Ачкыч сөздөр: жардамчы этиштер, татаал этиштер, Tataal Etis̃ter, кыргыз тили.

АБСТРАКТ

Автор	: Мехмет Ялчынкая
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет «Манас»
Отделение	: Тюркология
Направление	: Язык
Характер дипломной работы	: Магистерская работа
Количество страниц	: 79 страниц
Дата окончания	: апрель 2010
Научный руководитель	: К.ф.н.доц Бурул Сагынбаева

Сложные глаголы, выражающие действие, в кыргызском и турецком языках

В данной работе рассмотрены структурные различия сложных глаголов, состоящих из существительного + вспомогательного глагола, в кыргызском и турецком языках. Целью работы является выявление различий и сходств сложных глаголов, состоящих из существительного + вспомогательного глагола, в кыргызском и турецком языках, путем анализа формы образования, различий с точки зрения семантики, морфологии, фонетики, этимологии. В первом разделе данной работы постарались отразить историю образования вспомогательных глаголов в свете различных статей и научных трудов, делая акцент на понятиях «глагол», «вспомогательный глагол», «сложный глагол». Далее постарались объяснить структурную особенность сложных глаголов, состоящих из существительного + вспомогательного глагола, основываясь на взгляды кыргызских и турецких грамматистов. Во втором разделе данной работы мы постарались собрать часто используемые в кыргызском языке примеры сложных глаголов, выражающих действие. В третьем разделе данной работы мы постарались собрать часто используемые в турецком языке примеры сложных глаголов, выражающих действие. Также как и в кыргызском языке, используя словари и этимологические исследования мы постарались определить этимологию использованных слов. В четвертом разделе постарались сравнить структурную особенность некоторых сложных глаголов, состоящих из существительного + вспомогательного глагола, в кыргызском и турецком языках с точки зрения фонетики, морфологии и передали их сходства и различия в заключительном разделе данной работы.

Ключевые слова: вспомогательные глаголы, сложные глаголы, татаал этиштер, кыргыз тили.

ABSTRACT

Author : Mehmet Yalchynkaya
University : Manas Kyrgyz – Turkish University
Department : Turkic Studies
Major : Language
Nature thesis work : Master's Thesis
Number of pages : 79 pages
Date of graduation : April 2010
Academic Advisor : Dr. Burul Cagynbaeva, Associate Professor

COMPLEX VERBS THAT EXPRESS ACTION IN KYRGYZ AND TURKISH LANGUAGES

In this thesis work structural differences of complex verbs were examined, those consisting of noun + helping verb, in Kyrgyz and Turkish languages. The objective of the thesis work is to uncover differences and similarities of complex verbs, those consisting of noun + helping verb, in Kyrgyz and Turkish languages by means of analysis of form of formation, of differences from the standpoint of semantics, morphology, phonetics, and etymology. In the first section of this work we tried to express history of formation of helping verbs in the light of different articles and scientific works by placing an emphasis on such concepts as “verb”, “helping verb”, “complex verb”. Further we tried to explain structural peculiarity of complex verbs, those consisting of noun + helping verb resting on views of Kyrgyz and Turkish grammarians. In the second section of this work we tried to collect frequently used examples of complex verbs in Kyrgyz language that express action. In the third section of this work we tried to collect frequently used examples of complex verbs in Turkish language that express action. The same as in Kyrgyz language, by using dictionaries and etymological researches, we tried to define etymology of words usage. In the fourth section we tried to compare structural peculiarity of some complex verbs, those consisting of noun + helping verb, in Kyrgyz and Turkish languages from the standpoint of phonetics, morphology and transferred their similarities and differences in concluding section of this work.

Key words: helping verbs, complex verbs, “tataal etishter”, “kyrgyz tili”.